

موانع بخش کشاورزی در کشور

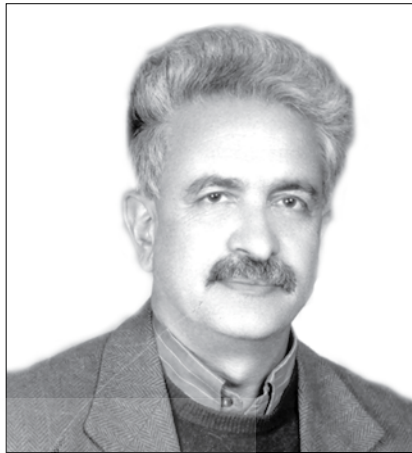
خشک آمد کشتگاه من؟

مصاحبه «اقتصاد ایران» با دکتر بهاءالدین نجفی، استاد دانشگاه شیراز و عضو هیأت تحریریه ماهنامه

اقتصاد ایران: مهمترین

مشکلات بخش کشاورزی کشور را در سال ۹۰ در چه مواردی می‌بینید؟

طبق قانون هدفمندی یارانه‌ها، اگر چه قیمت نهاده‌های کشاورزی مانند کود و سم از شمول قانون مزبور خارج شده، ولی کاهش قابل ملاحظه یارانه‌های گازوییل و برق، موجب افزایش هزینه‌های تولید خواهد شد. از طرف دیگر، با

توجه به کاهش بارندگی‌ها در سال زراعی ۸۹، کاهش تولید محصولات اساسی در سال ۹۰ قابل پیش‌بینی است.

افزایش هزینه تولید، موجب کاهش بیشتر نقدینگی کشاورزان شده و این امر، بر روند تولید اثر منفی خواهد داشت. البته وزارت کشاورزی در بسته حمایتی خود از این بخش، مقرر ساخته که کشاورزان و دامداران می‌توانند بهای سوخت را به قیمت سابق پرداخته و مابه‌التفاوت آن را به تدریج بپردازند. برخورداری از این تسهیلات تا حدودی کارساز است، ولی به هر حال، موجب افزایش هزینه تولید شده و در مواردی به سبب عدم توانایی کشاورزان در تأمین بهای سوخت، کاهش تولید را در پی خواهد داشت. با توجه به این که محصولات کشاورزی از حجم زیاد و ارزش پایین - به ویژه در مقایسه با محصولات صنعتی - برخوردارند، به علت افزایش قابل ملاحظه قیمت گازوییل و فاصله زیاد مراکز تولید از محل مصرف، افزایش قیمت مصرف‌کننده چشمگیر خواهد بود.

در مورد محصولات دامی مانند گوشت قرمز و مرغ، چنانچه از افزایش قیمت‌ها ممانعت به عمل آید و یا مجوز واردات با تعرفه‌های پایین داده شود، شاهد کاهش تولید این محصولات خواهیم بود. ویژگی دیگر محصولات زراعی و دامی آن است که افزایش هزینه به سرعت به قیمت فروش و همچنین به دلیل ناکارآمدی نظام بازاریابی، به مصرف‌کننده منتقل می‌شود. با توجه به این که کشتش قیمتی محصولات غذایی پایین است و مصرف‌کنندگان متناسب با افزایش قیمت، میزان مصرف خود را کاهش نمی‌دهند، این امر به نوبه خود به افزایش بیشتر قیمت‌ها کمک می‌کند. در این میان، گروه‌های کم‌درآمد ناچار به کاهش مصرف مواد غذایی و یا جایگزینی مواد غذایی در الگوی مصرفی خود خواهند شد.

اقتصاد ایران: اصولاً چه نوع

هدفمندی در کشاورزی مناسب است؟

تجربیات کشورهای مختلف در زمینه حمایت از محصولات کشاورزی نشان می‌دهند که آنها در چند دهه گذشته، با شروع اصلاحات اقتصادی به سوی کاهش یارانه نهاده‌ها گام برداشته‌اند و بیش از پیش به سمت حمایت‌های قیمتی روی آورده‌اند. در کشور ما،

یارانه نهاده‌ها بایستی هدفمند شود. به عنوان مثال، زمانی که کشاورزان ما با مصرف کود شیمیایی و سموم آشنا نبودند، پرداخت یارانه به این گونه نهاده‌ها سودمند بود، ولی در حال حاضر که با مسأله مصرف بی‌رویه نهاده‌های شیمیایی در تولید محصولات روبه‌رو هستیم، دیگر پرداخت یارانه به این گونه نهاده‌ها توجیه پذیر نیست.

یکی از روش‌های حمایت از تولیدکنندگان محصولات کشاورزی در سال‌های اخیر، خرید تضمینی محصولات است که به ویژه در مورد خرید گندم، به طور گسترده انجام شده است. این امر، هر چند توانسته ثبات نسبی را در قیمت گندم و اطمینان از خرید محصول را در کشاورزان ایجاد نماید، ولی به سبب درگیر بودن سازمان‌های دولتی و یا شبه دولتی در آن، کارایی لازم را نداشته و هزینه‌بر است. جایگزین ساختن روش خرید تضمینی یا خرید توافقی محصولات اساسی و یا اعمال روش متداول در پاره‌ای کشورهای موسوم به "پرداخت جبرانی"، می‌تواند به کاهش هزینه‌ها و افزایش کارایی برنامه حمایت از قیمت‌ها منجر شود.

اقتصاد ایران: آیا روند تأمین مالی بخش کشاورزی کشور قابل قبول است؟

با توجه به این که از یک سو کاربرد تکنولوژی در کشاورزی به منابع مالی نیاز دارد و از سوی دیگر، کشاورزان در طول دوره تولید برای تأمین هزینه‌های تولید و نیازهای زندگی، به نقدینگی نیاز دارند، کمبود نقدینگی و محدودیت منابع اعتباری از مشکلات عمده آنان می‌باشد. دولت در این زمینه گام‌هایی برداشته که از آن جمله می‌توان به موظف نمودن بانک‌های تجاری به تخصیص بخشی از منابع اعتباری خود به بخش کشاورزی اشاره کرد که البته در عمل، توفیق چندانی نداشته است.

در این راستا، بانک کشاورزی در زمینه پرداخت تسهیلات به بخش کشاورزی فعال بوده، ولی همواره با شکاف میان عرضه و تقاضای وام روبه‌رو بوده است و به همین دلیل، نتوانسته نیازهای مالی متقاضیان را تأمین کند. مشکلی که در زمینه پرداخت اعتبارات کشاورزی وجود دارد و به ویژه بانک کشاورزی در سال‌های اخیر با آن روبه‌رو بوده، مسأله بازپرداخت وام‌ها است. این امر، منجر به محدود شدن دامنه فعالیت بانک در ارائه خدمات به کشاورزان شده است. همچنین بخش قابل توجهی از وام‌هایی که از بانک کشاورزی و به ویژه بانک‌های تجاری دیگر تحت عنوان وام کشاورزی پرداخت می‌شوند، در بخش کشاورزی مصرف نشده و به بخش‌های دیگر اقتصاد منتقل می‌شوند. از راه‌های دیگر تأمین مالی کشاورزان آن است که شرکت‌های تعاونی روستایی و کشاورزی با تشکیل صندوق‌های اعتباری، به جمع‌آوری پس‌انداز کشاورزان با پرداخت سود اقدام کرده و از این محل، به آنان وام پرداخت نمایند.

از اقدامات دیگری که توسط وزارت جهاد کشاورزی انجام شده، تشکیل صندوق‌های توسعه سرمایه‌گذاری کشاورزی است. این شرکت‌ها که با مشارکت مالی تشکلهای کشاورزی و دولت به میزان ۵۱ و ۴۹ درصد تشکیل شده‌اند، بالقوه می‌توانند بخشی از نیازهای مالی کشاورزان را تأمین کنند، ولی تاکنون دامنه فعالیت آنها محدود بوده است.

اقتصاد ایران: موضوعات مهمی که برای بهبود بخش کشاورزی باید به آنها دقت کرد چه مواردی هستند؟

در گذشته، هدف اصلی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان بخش کشاورزی، رشد تولیدات کشاورزی بوده است. باید گفت علیرغم تنگنایهای موجود، تولیدات کشاورزی افزایش یافته‌اند و حتی در سال‌های رکود اقتصادی، بخش کشاورزی در مقایسه با بخش‌های دیگر از حداقل رشد برخوردار بوده است. اما در این میان، اهداف دیگری مانند پایداری توسعه کشاورزی و تولید غذای سالم از نظر دور مانده و بدان توجهی نشده است. به عنوان مثال، می‌توان گفت طبق آمارهای موجود، سطح جنگل‌های کشور از ۱۸ هزار به ۱۲ هزار هکتار کاهش یافته و یا در اثر استفاده بی‌رویه از آب‌های زیرزمینی، بسیاری از دشت‌های حاصلخیز با بحران کم‌آبی مواجه شده‌اند و شاهد گسترش بیابان‌ها هستیم. در زمینه سلامت غذا هم کاری انجام نشده و بسیاری از محصولات غذایی از مرحله تولید در مزرعه تا فرآوری در صنایع تبدیلی، با مسأله پسماندهای کود و سموم شیمیایی و یا مواد افزودنی مواجه‌اند. باید در سال جدید، توجه‌مان نسبت به چنین مسائلی بیشتر شود.

اقتصاد ایران: از شما ممنونیم و سال خوشی را برایتان آرزو می‌کنیم. ■